

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Jörel Holmberg
0501-60 53 95

2009-01-30

Diarienummer
511-46344-2003

Bilaga 3
Sida
1(8)

Skötselplan för utvidgningen av naturreservatet Högsböla ängar i Skövde kommun

St Pers nycklar, foto: Jörel Holmberg

Postadress:
542 85 Mariestad

Besöksadress:
Hamngatan 1

Telefon/Fax:
0501-60 50 00 (växel)
0501-60 54 40 (fax)

Webbadress:
www.lansstyrelsen.se/vastragotaland

E-post:
natur.vastragotaland@lansstyrelsen.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Beskrivning av området.....	3
2.1 Uppgifter om utvidgningen av naturreservatet.....	3
2.3 Geologi och hydrologi.....	3
2.4 Vegetation, flora och fauna	3
2.5 Friluftsliv	5
3 Mark och vegetationsvård.....	5
3.1 Övergripande mål	5
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder.....	5
3.3 Beskrivning av skötselområden	5
4 Friluftsliv.....	7
4.1 Övergripande mål	7
4.2 Information och anläggningar	7
5 Gränsmarkering.....	7
6 Uppföljning	7
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder.....	7
6.2 Uppföljning av bevarandemål	8
6.3 Revidering av skötselplanen.....	8
7 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning.....	8
8 Referenser	8

BILAGOR

- Bilaga 3a** skötselplanekarta 1:10 000
Bilaga 3b naturvårdsintressanta svampar

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- att bevara och utveckla naturliga fodermarker med rik flora och fauna. Fasta anordningar, som stängsel och grindar av gammaldags karaktär och som bidrar till den ålderdomliga prägelns skall finnas.
- att göra området tillgängligt för allmänhetens studier och naturupplevelser.

Syftet skall tryggas genom att:

- betesmarkerna hävdas årligen genom bete och slåtter.
- anläggningar för friluftslivet, såsom informationstavlor, vandringsleder och p-plats underhålls.

2. Beskrivning av området (endast utvidgningen)

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Högsböla ängar
Skyddsform	Naturreservat
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Skövde
Församling:	Berg
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Karta:	Topografisk karta: 8dSkaraNO Ekonomisk karta: 8D7g
Lägesbeskrivning:	Området ligger på Nordbillings kalkstensplatå mellan Timmersdala och Lerdala.
Fastigheter, ägare och nyttjanderättsinnehavare:	Högsböla 1:1 och 1:3 Roland och Ann-Sofie Mokvist
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Areal:	3 ha
Jordbruksmark	3 ha (varav hassellund 2ha och hagmark 1 ha)

2.3 Geologi och hydrologi

Området ligger på Billings kalkstensplatå där kalkberget på flera ställen går i dagen. Jordlagret är till stora delar mycket tunt.

2.4 Vegetation, flora och fauna

Hela området var i början av 1700-talet klätt av lövskog, enligt en lantmäterikarta från 1708. På häradskartan från 1880-talet växer det dock barrskog i området. Markerna har troligen samtidigt nyttjats för bete.

Området består idag av en hassellund med kraftigt slyuppslag och inslag av yngre ädellövträd. Den östra kanten är en nyrestaureerad hagmark med ask och alm och flera grova ädellövträd som tidigare har hamlat. Nuvarande

markägare har under de senaste 20 åren haft får/nötkreatur som betat i området, även tidigare markägare hade betesdjur i området. Hassellunden är ohävdad sedan några år tillbaka. Området är klassat som nyckelbiotop (lövängsrest och hassellund) i skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.

Området har en rik kärlväxtflora som är knuten till öppna ogödslade hagmarker. I den igenväxande delen finns även en mycket rik marksvampflora med bl a slöjörksvamp, *Lycoperdon mammiforme* och blek vinterskivling, *Flammulina fennae*, som båda är starkt hotade i Sverige. Slöjörksvampen föredrar miljöer med öppna gläntor och mosaikstrukturer medan den bleka vinterskivlingen är beroende av döda rötter av hassel. För slöjörksvampen finns ett särskilt åtgärdsprogram framtaget. Utöver dessa finns dessutom bl a munkspindling, mjölspindling och praktspindling som även de är starkt hotade. Vinfjällskivlingen som också har påträffats är akut hotad. Se bilaga 3b.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande naturtyper och arealer för dessa.

Naturtyp/Vegetationstyp	Areal (ha)
Hassellund	2
Hagmark	1

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande naturtyper/vegetationstyper enligt (t ex Vegetationstyper i Norden, Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker)

I tabell 2 redovisas naturvårdsintressanta arter i området. I skötselområde 14 finns ett mycket stort antal hotade svamparter som redovisas i bilaga 3b.

Art	Kategori	(Skötselområde) (ej obligatoriskt)	(Frekvens) (ej obligatoriskt)	Inventeringsdatum	Källa / Uppgiftslämnare
Mossor					
<i>Anomodon attenuatus</i> - Piskbaronmossa		14	1	2004-07-08	Arne Jansson
<i>Porella platyphylla</i> - Trädporella		14	1		"
<i>Homalothecium sericeum</i> - Guldlockmossa		14	3		"
<i>Ulotia crispa</i> - Krusig ulota		14	2		"
Lavar					
<i>Sclerophora nivea</i> - Gulvit blekspik		14	2		Arne Jansson
<i>Gyalecta ulmi</i> - Almlav		14	3		"
<i>Acrocordia gemmata</i> - Grå vårtlav		14	3		

Art	Kategori	(Skötselområde) (ej obligatoriskt)	(Frekvens) (ej obligatoriskt)	Inventeringsdatum	Källa / Uppgiftslämnare
Kärlväxter					
<i>Allium ursinum</i> - Ramslök		14	3		
<i>Bistorta vivipara</i> - Ormrot					
<i>Cirsium acaule</i> - Jordtistel					
<i>Filipendula vulgaris</i> - Brudbröd					
<i>Hepatica nobilis</i> - Blåsippa		14	2		
<i>Primula veris</i> - gullviva					
<i>Polygala vulgaris</i> - Jungfrulin					

Tabell 2. Tabell över artförekomst av rödlistade, signalarter och Natura 2000-arter.

Kategori:

1. rödlistade arter (ArtDatabanken 2005): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist
 2. signalarter (Skogsvårdsstyrelsen 1994, 2000): (S1) lågt signalvärde; (S2) medelgott signalvärde; (S3) högt signalvärde.
 3. arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet: (EU).
- (Frekvens: (1) enstaka, (2) måttlig, (3) riklig, eller exakt uppgift om sådan finns)

För beskrivning av naturreservatet i övrigt hänvisas till skötselplan i reservatsbeslut 1990-10-09.

2.5 Friluftsliv

Området är populärt och särskilt välbesökt under våren och försommaren. Flera vandringsleder, bl a Billingeleden, går genom Högsböla ängar. I den södra delen går en av vandringslingarna som ansluter till Billingeleden.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Hassellunden ska ha karaktären av mosaikartad hassellund, medan hagmarken ska ha en mer öppen karaktär.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Hela området bör betas. Bete med får bör undvikas i hassellunden för att hindra utarmning av marksvampfloran. Kompletterande röjningar bör göras vid behov för att undvika igenväxning.

3.3 Beskrivning av skötselområden

(Skötselområde 1-12 beskrivs i skötselplan beslutad 1990-10-09.)

Skötselområde 13

Naturtyp: Hagmark

Natura 2000-habitat: -

Areal:	1 ha
Beskrivning:	Området består av nyrestaureerade hagmarker med ask och alm. Trädsiktet är relativt likåldrigt med undantag för den östra kanten som har lövängskaraktär med äldre träd som tidigare har hamlats. I det sydöstra hörnet finns fornlämningar i form av rösen.
Bevarandemål:	Trädbärande hagmark med glest trädsikt bestående av gamla grova träd och hamlade träd och glest utspridda brynväxter som nypon och hagtorn. Träd- och busksikt ska ha en täckningsgrad på högst 30 %. Grova hamlade träd i den östra kanten mot åkern. Rösen ska hållas fria från igenväxningsvegetation.
Engångsåtgärder:	-
Underhållsåtgärder:	Återkommande gallring, hamling och årligt bete. Slyröjning vid behov.

Skötselområde 14

Naturtyp:	Igenväxande hagmark/hassellund
Natura 2000-habitat:	-
Areal:	2 ha
Beskrivning:	Området består av en hassellund med kraftigt uppslag av yngre ask, alm och fågelbär. Planterad gran finns i den västra kanten, men eftersom jordtäcket är väldigt tunt har merparten av dessa granar dött. Området hyser en artrik kärlväxt- och svampflora med flera sällsynta marksvampar. I början av 80-talet gjordes avverkningar inom området vilket har gynnat hasseln och ädellövet. En vandringsled går genom den södra delen av området i söder och ansluter till Billingeleden som går genom Melldala naturreservat.
Bevarandemål:	Betad hassellund med en mosaikartad struktur och inslag av gläntor. Överståndare av ask, alm och fågelbär. Krontäckning 50%. Rik svampflora. Inga trampskador.
Engångsåtgärder:	Utglesning i trädsiktet och röjning av sly. Ev nyhamling av träd. Översyn av stängsel.

Underhållsåtgärder: Extensivt bete för att bibehålla en mosaikartad struktur med öppna gläntor och förhindra igenväxning av hassellunden. För att undvika trampskador flyttas betesdjuren bort från fållan om det är särskilt fuktiga markförhållanden. Alternativ skötsel om svampfloran tar skada av betesdriften är manuell röjning. Luckröjning för att bibehålla strukturen i området.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Naturreseptatet ska vara tillgängligt och attraktivt för friluftslivet.

4.2 Information och anläggningar

Mål: Befintliga anläggningar (parkering, vandringsleder och skyltar) ska vara i gott skick.

Engångsåtgärder:

En reviderad informationstavla sätts upp vid parkeringen och entréerna till naturreseptatet. Tavlan skall utföras enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar. Den skall innehålla karta över reseptatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av naturvårdsförvaltaren.

5 Gränsmarkering

Reseptatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar skall utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reseptatet ska dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen ska framgå:

- åtgärd,
- plats (skötselområde),
- kostnad,
- tidpunkt,
- utförare.

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske med de metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000-uppföljningen. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

I hassellunden inventeras hotade svamparter i enlighet med det åtgärdsprogram som tas fram. Därefter sker en uppföljning vart 5:e år.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Länsstyrelsen ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

7 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning

Hela naturvårdsförvaltningen för naturreservatet Högsböla ängar bekostas av staten.

Skötselåtgärd/uppföljning	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	13, 14	En gång	1
Informationsskylt	p-plats + entréer	En gång	2
Röjning och gallring	13, 14	En gång, vid behov	1
Bete	13, 14	Årligen	
Uppföljning av skötselåtgärd	13, 14	Efter åtgärd	1
Uppföljning av bevarandemål	13, 14	Vart 5:e år	1
Okulär besiktning av skötseln	13,14	Årligen	

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder och uppföljning

Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

8 Referenser

- Cederberg, B., Löfroth, M. 2005. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.